

BANKLARDA XALQARO PUL O'TKAZMALARI HISOB VA TAHLILINI TAKOMILLASHTIRISH

Xusainova Shaxnozaxon Baxtiyorjon qizi

O'zbekiston Respublikasi

Bank-moliya akademiyasi 2-kurs tinglovchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14849551>

Bank tizimi global moliyaviy oqimlarning asosiy vositachisi bo'lib, xalqaro pul o'tkazmalari uning muhim tarkibiy qismlaridan biri hisoblanadi. Xalqaro pul o'tkazmalarining hisobini yuritish va tahlil qilish jarayoni nafaqat moliyaviy shaffoflikni oshirish, balki tranzaksiya xavfsizligini ta'minlash va xizmatlar sifatini yaxshilashga ham xizmat qiladi. Bugungi kunda xalqaro to'lov operatsiyalarini optimallashtirish, ularni tezkor, ishonchli va arzon amalga oshirish banklar oldidagi ustuvor vazifalardan biri sanaladi.

Banklarda xalqaro pul o'tkazmalarini hisobga olish tizimini takomillashtirish muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu jarayonda avtomatlashtirilgan tizimlardan foydalanish, SWIFT, SEPA kabi xalqaro to'lov tizimlari orqali amalga oshiriladigan operatsiyalarni hisobga olish mexanizmlarini takomillashtirish talab etiladi. Pul o'tkazmalarining har bir bosqichida shaffoflikni oshirish maqsadida raqamli monitoring va audit tizimini joriy etish zarur.

Xalqaro pul o'tkazmalarini tahlil qilish va samaradorligini oshirish uchun banklar mijozlarning pul o'tkazmalari bo'yicha ma'lumotlarini tahlil qilib, xizmatlarni shaxsiylashtirish imkoniyatiga ega bo'lishi kerak. Sun'iy intellekt va big data texnologiyalaridan foydalanish orqali moliyaviy operatsiyalarning samaradorligini oshirish lozim. Bundan tashqari, tranzaksiyalar tezligini oshirish va valyuta konvertatsiya jarayonlarini soddalashtirish orqali mijozlarga qulaylik yaratish muhimdir.

Xalqaro pul o'tkazmalarining xavfsizligini ta'minlash va xalqaro regulativ talablarni bajarish muhim ahamiyatga ega. Pul o'tkazmalarida firibgarlikni kamaytirish uchun kiberxavfsizlik choralari mustahkamlash zarur. Xalqaro moliyaviy institutlarning AML (Anti-Money Laundering) va KYC (Know Your Customer) talablariga rioya qilish banklar uchun majburiy hisoblanadi. Shuningdek, blokcheyn texnologiyalaridan foydalanish orqali to'lovlarning shaffofligi va xavfsizligini ta'minlash mumkin.

Banklarda xalqaro pul o'tkazmalarini yanada samarali amalga oshirish uchun innovatsion texnologiyalardan foydalanish muhim ahamiyatga ega. Blokcheyn texnologiyalaridan foydalanish xalqaro pul o'tkazmalarini vositachilarsiz amalga oshirish imkonini beradi. Fintex kompaniyalari bilan hamkorlik qilish va raqamli to'lov tizimlarini rivojlantirish xalqaro pul o'tkazmalarining samaradorligini oshiradi. Shuningdek, markaziy banklar tomonidan raqamli valyutalarni (CBDC) joriy etish xalqaro tranzaksiyalar tezligini oshirishga xizmat qiladi.

Xalqaro pul o'tkazmalarini yanada samarali va xavfsiz amalga oshirish uchun banklar innovatsion yondashuvlarni qo'llashi muhim ahamiyatga ega. Ushbu yondashuvlar operatsion jarayonlarni optimallashtirish, tranzaksiya tezligini oshirish va mijozlarga qulay xizmat ko'rsatish imkoniyatini yaratadi. Bugungi kunda xalqaro pul o'tkazmalarini takomillashtirishda raqamli texnologiyalar, avtomatlashtirilgan hisob tizimlari va xalqaro standartlarga moslashish kabi muhim yo'nalishlar mavjud.

Birinchi navbatda, raqamli texnologiyalarning keng joriy etilishi xalqaro pul o'tkazmalarini sezilarli darajada tezlashtiradi. Blokcheyn texnologiyasidan foydalanish

vositachilarsiz to'g'ridan-to'g'ri pul o'tkazmalarini amalga oshirish imkonini beradi. Bu esa tranzaksiya xarajatlarini kamaytirish bilan birga operatsiyalar xavfsizligini ham oshiradi. Bugungi kunda Ripple va Stellar kabi blokcheyn asosidagi to'lov tizimlari banklar tomonidan xalqaro pul o'tkazmalarini soddalashtirish uchun faol qo'llanilmoqda.

Ikkinchidan, sun'iy intellekt va avtomatlashtirilgan tizimlar xalqaro pul o'tkazmalarini yanada samarali boshqarishga yordam beradi. Sun'iy intellekt firibgarlikni aniqlash, mijoz harakatlarini prognoz qilish va tranzaksiya xavfsizligini oshirish uchun ishlatiladi. Mashinaviy o'rganish algoritmlari banklarning mijozlariga moslashtirilgan xizmatlarni taklif qilishiga va ularning moliyaviy operatsiyalarini optimallashtirishga xizmat qiladi.

Bundan tashqari, xalqaro pul o'tkazmalarida xavfsizlikni ta'minlash eng muhim jihatlardan biri hisoblanadi. Firibgarlik holatlarining oldini olish uchun kiberxavfsizlik tizimlarini mustahkamlash, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish va tranzaksiya monitoringini yaxshilash talab etiladi. Banklar AML (Anti-Money Laundering) va KYC (Know Your Customer) talablariga rioya qilish orqali xalqaro moliyaviy xavflarni kamaytirishlari mumkin.

Shuningdek, xalqaro pul o'tkazmalarini takomillashtirish uchun xalqaro standartlarga moslashish muhim ahamiyat kasb etadi. Banklar xalqaro moliyaviy tashkilotlar, masalan, Xalqaro Valyuta Jamg'armasi (IMF), Jahon Banki va FATF tavsiyalariga muvofiq o'z operatsiyalarini olib borishlari kerak. Xalqaro banklararo hamkorlikni kengaytirish va tartibga soluvchi talablarga rioya qilish orqali xalqaro pul o'tkazmalarining barqarorligi ta'minlanadi.

Kelajakda banklarning xalqaro pul o'tkazmalari tizimlarini yanada takomillashtirish uchun quyidagi chora-tadbirlarni amalga oshirish zarur:

Blokcheyn texnologiyalarini keng joriy etish – tranzaksiya tezligini oshirish va operatsion xarajatlarni kamaytirish.

Sun'iy intellekt va mashinaviy o'rganishdan foydalanish – firibgarlikni oldindan aniqlash va mijozlarga moslashtirilgan xizmatlar taqdim etish.

Kiberxavfsizlik choralari kuchaytirish – tranzaksiya xavfsizligini ta'minlash va firibgarlik holatlarining oldini olish.

Xalqaro moliyaviy standartlarga moslashish – bank tizimining barqaror ishlashini ta'minlash va xalqaro talablar bilan muvofiqlikni oshirish.

Xulosa qilib aytganda, xalqaro pul o'tkazmalarini takomillashtirish uchun banklar texnologik innovatsiyalarga asoslangan strategiyalarni ishlab chiqishi va joriy etishi lozim. Zamonaviy to'lov tizimlari, blokcheyn va sun'iy intellekt imkoniyatlaridan foydalanish orqali tranzaksiya tezligi oshirilib, mijozlarga qulay va ishonchli xizmatlar ko'rsatish mumkin bo'ladi. Shu bois, bank sektorining ushbu yo'nalishda faol islohotlar olib borishi global moliyaviy operatsiyalarning samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

References:

1. **Safarova Muxabbat Radjabovna** (2024) *Tijorat banklarida xalqaro pul o'tkazmalari hisobi va auditini takomillashtirish masalalari*. Manba: TADQIQOTLAR jahon ilmiy-metodik jurnali, Vol. 47 No. 2. Havola: ilmiyxabarlar.uz.
2. **Raximova Xovar, Qurbonov Dilshodjon Murod o'g'li** (2024) *Tijorat banklarida*

xalqaro pul o'tkazmalari, ularning hisobi va auditini takomillashtirish. Manba: MASTERS ilmiy tadqiqot jurnali, Vol. 2 No. 4. Havola: bestpublication.org.

3. **Abduvaxidov F.T., Umarov Z.A., Djuraev K.N.** (2010) *Banklarda buxgalteriya hisobi.* O'quv qo'llanma. –T.: TDIU, 224 b.
4. **Ibragimov A.K., Marpatov M.D.** (2010) *Halqaro moliyaviy hisobot standartlari asosida banklarda buxgalteriya hisobi.* T.: Moliya.
5. **Karaliev T.M. va boshqalar** (2016) *Bank ishi.* Darslik. –T.: “Fan va texnologiya”, 640 bet.
6. **Navruzova K.N., Karimov N.G'., Ortiqov U.D.** (2013) *Banklarda buxgalteriya hisobi.* VIP POLIGRAF, T.